

Susanna Säily

**OMAOHJAAJUUS SIJOITETUN NUOREN RINNALLA NEVA-
LANMÄEN PERHEKODISSA**

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Huhtikuu 2017**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Huhtikuu 2017	Tekijä/tekijät Susanna Säily
Koulutusohjelma Sosiaalia		
Työn nimi OMAOHJAAJUUS SIOITETUN NUOREN RINNALLA NEVALANMÄEN PERHEKODISSA		
Työn ohjaaja Leena Raudaskoski		Sivumäärä 35+5
Työelämäohjaaja Jussi Leinonen		
<p>Tutkimuksen tilaajana oli Nevalanmäen perhekodit Oy. Tarkoituksena oli tutkia, kuinka omaohjaajuus nuoren kasvunpolun rinnalla toteutuu Nevalanmäen perhekodissa. Jokaisella Nevalanmäen perhekotiin sijoitetulla nuorella on omaohjaaja, joka on päävastuussa nuoresta perhekodin arjessa. Omaohjaaja on yksi perhekodin tärkein henkilö siellä asuvalle nuorelle. Jokainen nuori on yksilö, kuin myös jokainen työntekijä, joka toimii omaohjaajana. Erilaisten yksilöiden kohtaamisessa on usein pohdittava omaohjaajuutta ja sen toimivuutta.</p> <p>Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen tutkimus, johon hankittiin tietoa Nevalanmäen perhekodin työntekijöiden kokemuksista heille tehtävin haastatteluin. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina neljälle työntekijälle. Haastattelujen teemoina toimivat omaohjaajan tavoitteet, tehtävät, menetelmät, luottamussuhteen muodostaminen, nuoren kasvunpolku, haasteet ja kehittämisen tarpeet.</p> <p>Teoriaosuudessa esittelen omaohjaajuutta yleisesti sekä korjaavaa kasvatustyötä ja perhekeskeistä sijaishuoltoa. Esittelen tutkimusongelmaan perustuen sitä, kuinka omaohjaaja, kodin ulkopuolinen henkilö, voi olla nuoren tukena, auttamassa nuorta kasvamaan ja pääsemään sijoituksen alussa asetettuihin tavoitteisiin.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitä omaohjaajuus on, kuinka se toimii, mitä kehitettävää omaohjaajuudessa on. Hankitun tiedon perusteella omaohjaajat pyrkivät työssään kehittämään Nevalanmäen perhekodin omaohjaajuus- toimintaa. Työn tulokseksi muodostui selkeitä piirteitä, joita omaohjaajat pitivät tärkeimpinä elementteinä omaohjaajuudessa ja sen toteutumisessa, sekä kehittämisen kohteita. Luottamussuhde ja sen muodostaminen, sekä omaohjaajan vastuun jakaminen työttömin kesken herättivät ajatuksia ja keskustelua haastatteluissa. Tutkimuksen kautta nousi esille positiivisia kokemuksia omaohjaajuuden toteutumisesta nuoren kasvunpolun rinnalla, mutta myös siihen sisältyviä haasteita.</p>		
Asiasanat Kasvunpolku, nuori, omaohjaaja, perhe, sijaishuolto, verkostotyö		

Centria University of Applied Sciences	Date April 2017	Author Susanna Säily
Degree programme Degree of programme of social services		
Name of thesis Personal key worker method alongside juveniles growth path in Nevalanmäen perhekoti		
Instructor Leena Raudaskoski	Pages 35+5	
Supervisor Jussi Leinonen		
<p>The research was commissioned by Nevalanmäen Perhekodit Oy. The purpose of the study was to investigate how the personal key worker method works alongside the juvenile's path of growth, in Nevalanmäen Perhekodit Oy. Each juvenile placed in Nevalanmäki has his or her own personal key worker who has the main responsibility of the juvenile's everyday life.</p> <p>The personal key worker is one of the most important adults for the juvenile living there. Every young person is an individual and every employee that works as a personal key worker is also. When various individuals encounter, it is often needed to consider personal key worker method and its functionality. The nature of the study was qualitative research, in which information was obtained by interviews made with the employees about their experiences. The interviews were carried out by theme interviews for four employees.</p> <p>The purpose of the study was to figure out, what is the personal key worker method, how does it work and how it can be improved. Based on obtained information, personal key workers aspire to advance themselves in their work and advance the personal key worker methods in entirety.</p> <p>The exact research problem was: How does the personal key worker method work in supporting the juveniles' path of growth from the employees point of view? The themes of the interviews were personal key worker's goals, tasks, methods, relationships of trust formation, the juveniles' growth path, challenges and needs for development. In the theory section I present the personal key worker method in general, corrective educational work, family centered foster care and the research problem based on how our own personal key workers, outside the juveniles' home can help young people grow and get to the goals that are made in the beginning of substitute care.</p> <p>From the results of the research, I got clear characteristics of what personal key workers consider to be the main elements in the personal key worker method and its implementation, as well as the development of the issues. A relationship of trust and its formation, as well as sharing personal key workers responsibilities with the team provoked thoughts and discussion in the interviews. The research raised positive experiences on how the personal key worker method works alongside the juveniles' path of growth but also contained challenges.</p>		
Key words		
Family, juvenile, network, path of growth, personal key worker, substitute care		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 LASTENSUOJELULAITOS OMAOHJAAJAN TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ	2
2.1 Nevalanmäen perhekoti.....	2
2.2 Sijaishuolto	2
2.2.1 Kiireellinen sijoitus	3
2.2.2 Huostaanotto.....	3
2.2.3 Avohuollon sijoitus.....	4
2.2.4 Jälkihuolto	4
2.3 Kasvatustyön tavoitteet	4
3 NUOREN KASVUNPOLKU LASTENSUOJELULAITOKSESSA	6
3.1 Nuoren päätyminen sijoitukseen kodin ulkopuolelle.....	6
3.2 Arkeen mukaan pääseminen.....	6
3.3 Perheen merkitys sijoituksen aikana.....	7
3.4 Sijoituksen päätyminen	8
4 OMAOHJAAJA NUOREN KASVUN TUKENA.....	10
4.1 Omaohjaajuus	10
4.1.1 Omaohjaajan rooli	10
4.1.2 Omaohjaajan työn tavoitteet.....	11
4.1.3 Omaohjaajan toimintaperiaatteet	12
4.1.4 Omaohjaajan työskentelymenetelmät.....	12
4.2 Omaohjaajan ja nuoren välinen suhde	13
5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN.....	14
5.1 Tutkimusaiheen valinta	14
5.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma	14
5.3 Tutkimuksen luonne ja tutkimusmenetelmät	15
5.4 Aineiston kerääminen ja analyysi.....	16
5.4.1 Haastattelut.....	16
5.5 Tutkimuksen ratkaisut ja luotettavuus.....	17
6 TUTKIMUSTULOKSET JA TULOSTEN ANALYSOINTI	18
6.1 Omaohjaaja nuoren kasvun tukena	18
6.2 Omaohjaajan tavoitteet ja tehtävät.....	19
6.3 Hyvän omaohjaajan ominaisuudet.....	21
6.4 Luottamussuhde omaohjaajan ja nuoren välillä.....	22
6.5 Perheen merkitys omaohjaajatyössä nuoren rinnalla	24
6.6 Verkostotyö.....	25
6.7 Omaohjaajan tuen kantavuus.....	26
6.8 Omaohjaajuuden haasteet ja kehittämisen tarpeet	28
7 POHDINTA	31
LÄHTEET	34
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Nevalanmäen perhekoti on 24-paikkainen lastensuojelulaitos, jossa on kaksi yksikköä: Kaunisto ja Kotimäki, sekä viisi tukiasuntoa. Perhekotiin lastensuojelullisin syin sijoitukseen tuleville nuorille jokaiselle määrätty omaohjaaja, joka on yksi perhekodin tärkein aikuinen nuorelle tämän sijoituksen aikana.

Omaohjaajuuden tutkiminen ja omaohjaajan suuren vastuun sekä useiden työtehtävien tarkempi määrittäminen on tärkeää lastensuojelulaitoksen muuttuvan arjen kannalta. Nuoria voi olla paljon ja jokainen on yksilö, joka tulee sijaishuoltoon omista lähtökohdistaan ja omien haasteidensa kanssa.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka omaohjaajuus kokonaisuutena toimii työntekijöiden näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös selvittää työntekijöiden haastatteluihin pohjautuen, mitä kehitettävää omaohjaajuudessa ilmenee, mikä vahvistaisi omaohjaajatyön pääsemistä tavoitteisiin sijaishuollossa olevien yksilöllisten nuorten kanssa.

Työni tutkimusongelma on: Kuinka omaohjaajuus toimii sijoitetun nuoren tukena kasvunpolulla Nevalanmäen perhekodin työntekijöiden näkökulmasta? Tavoitteena oli saada nimenomaan työntekijöiden näkemyksiä omasta työstään nuorten rinnalla kulkemisessa, jossa aina tärkeimpänä on lapsen ja nuoren etu. Työntekijöiden näkemysten ja kokemusten pohjalta pystyin pohtimaan, mitä tarvitaan nuoren kasvun ja kehityksen rinnalla kulkemiseen niin, että omaohjaajasta muodostuisi nuorelle tärkeä aikuinen, jonka tuki ja toiminta on ohjaamassa nuorta kohti tavoitteita.

Tutkimuksen tuloksiksi määrittyi selkeitä pääpiirteitä omaohjaajatyöstä, joita avaan tarkemmin tutkimuksen edetessä. Yhdeksi pääpiirteeksi muodostui omaohjaajan ja nuoren välisen luottamussuhteen syntyminen sekä sen vaikutus nuoren kasvunpolkuun. Lopuksi pohdin mahdollisia ratkaisuja haastattelussa nousseihin kehittämisen kohteisiin sekä omaohjaajuutta kokonaisuutena.

2 LASTENSUOJELULAITOS OMAOHJAAJAN TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

2.1 Nevalanmäen perhekoti

Nevalanmäen perhekodit Oy:n omistaa Tiina Eriksson. Yrityksen toimiala on lasten ja nuorten perhehoito, perheiden avohoidollinen kuntoutus sekä alan koulutus ja konsultointi. Yritys toimii laitosluvilla, mutta on silti kodinomainen ja viihtyisä sisätiloiltaan ja ympäristöltään. Tällä hetkellä Nevalanmäen perhekotien kahdessa lastensuojeluyksikössä, Kotimäellä ja Kaunistossa sekä tukiasunnoissa on yhteensä 24 nuorta. Perhekodit tarjoavat perhekeskeistä sijaishuoltoa, korjaavaa kasvatustyötä ja sosiaalista kuntoutusta lapsille ja nuorille, jotka lastensuojelullisin perustein ovat kodin ulkopuolelle sijoitettuna. Lastensuojelulaitoksia ovat lastenkodit, nuorisokodit, koulukodit sekä muut lastensuojelulaitokset. Enemmistö lastensuojelulaitoksista tarjoaa hoitoa kaiken ikäisille lapsille ja nuorille.

Laitoksessa on oltava riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet sekä tarpeellinen määrä sosiaalihuollon ammatillista ja muuta henkilöstöä. Laitoksen hoitopaikkojen ja sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön määrästä säädetään asetuksella. (Mikkola & Helminen 1994, 230-231.)

2.2 Sijaishuolto

Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen hoitoa ja kasvatusta, sen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuoltoa järjestetään perhehoitona, laitoshuoltona tai muilla tarkoituksenmukaisilla tavoilla. Sijaishuolto on sijoitettujen lasten ja nuorten arjen sekä kasvun ympäristö, rinnakkainen koti lastensuojelulapsuudessa ja ammatillisen toiminnan kenttä, joka on palvelujärjestelmän yksi muoto. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 202.)

Sijaishuolto ja huostaanotto pitävät sisällään kulttuurisesti latautuneita arvoja, mutta myös ennakkoluuloja. Arvot liittyvät perheen merkitykseen ja vanhempien oikeuteen omaan lapseensa sekä lapsen oikeuteen omiin vanhempiinsa. Huostaanottojen perusteena käytetyt arvot perheen elämäntilanteesta sisältävät kielteisyyttä, johon perustuen sijoitus legitimoidaan. Tämä kielteisyys punoutuu mukaan nuorten elämäntilanteeseen ja värittää käsityksiä nuorten tulevaisuudesta. Kielteiset ja stereotyyppiset ajatukset ja luulot sijaishuoltoon päätyneistä nuorista ja heidän elämästään, saavat pahimmillaan yhteiskunnasta eristämisen piirteitä. Parhaimmillaan laitos voi tarjota nuorille paikan, johon he voivat

juurtua, josta käsin he voivat rakentaa elämäänsä, kuten Hilkka Niemelä (1995, 23) on kuvannut perhekotia. Myönteisenä koettuun paikkaan liittyy tunteita, että saa olla rauhassa, mitään ei tarvitse pelätä ja että joku välittää. Itsestään selvyydeltä tuntuva piirre on myös se, että nuoret uskaltavat nukkua levollisesti. Joka tilanteessa laitos, eikä kotikaan aina näyttäydy myönteisenä tai tarjoa turvapaikkaa nuorelle. (Törrönen 1999, 18-19.)

Sijaishuolto herättää monenlaisia ajatuksia niin itse asiakkaissa, heidän omaisissa kuin yhteistyökumppaneissa. Sijaishuolto on nuorelle kodin ulkopuolinen paikka, mikä voi pelottaa sinne päätyvää nuorta ja hänen vanhempiaan, perhettään ja synnyttää kielteisiä, stereotyyppisiä ajatuksia. Sijaishuoltopaikan keskeisenä tehtävänä on pyrkiä muuttamaan edellä mainittuja kielteisiä ajatuksia positiivisiksi. Nevalanmäen perhekodin kodinomainen ympäristö ja välittävät aikuiset ovat osana luomassa myönteistä suhtautumista sijaishuoltoa kohtaan.

2.2.1 Kiireellinen sijoitus

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle sijaishuoltoon kiireellisenä sijoituksena, jos on kyse akuutista tilanteesta. Tuolloin on myös heti ryhdyttävä lastensuojelun turvaamistoimenpiteisiin. Lapsen katsotaan olevan kiireellisen sijoituksen tarpeessa, jos hänen huolenpidossaan nähdään puutteita tai kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa hänen kehitystään tai terveyttään. Kiireellisen sijoituksen kriteerit täyttyvät myös, jos lapsi tai nuori omalla toiminnallaan vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään. (Perttula & Perttula, 2010.)

2.2.2 Huostaanotto

Huostaanotto on lastensuojelun viimeisin vaihtoehto turvata lapsen kasvu ja kehitys. Huostaanotto on voimassa toistaiseksi, määräaikaisten huostaanottojen tekeminen ei ole mahdollista. Lapsen kasvuolosuhteiden tai lapsen oman käyttäytymisen uhatessa vakavasti vaarantaa lapsen kasvua ja kehitystä, on lapsi otettava sijaishuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja hänelle tulee järjestää sijaishuolto. Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan ryhtyä, jos lastensuojelun avohuollon tukitoimet eivät ole olleet lapsen edun mukaisia, mahdollisia järjestää tai ne ovat olleet riittämättömiä. (Perttula & Perttula, 2010.)

2.2.3 Avohuollon sijoitus

Avohuollon tukitoimena toimiva sijoitus on rajattu, tuen tarvetta arvioiva tai kuntouttava jakso.

Se on suunnitelmallinen tukikeino, joka järjestetään asiakassuunnitelman mukaisesti. Avohuollon tukitoimia voidaan järjestää ainoastaan vapaaehtoisesti. Avohuollon tukitoimena tapahtuvan sijoituksen yhteydessä lapsen huolto sekä hänen asioistaan päättäminen säilyvät kokonaan huoltajalla. Avohuollon tukitoimena sijoitettuun lapseen ei voida soveltaa lastensuojelulain 11 luvun mukaisia rajoitustoimenpiteitä, eikä lapsen ja lapsen läheisten yhteydenpitoa voi rajoittaa. Avohuollon sijoitus tulee lakkauttaa, jos huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi näin vaatii. (Perttula & Perttula, 2010.)

2.2.4 Jälkihuolto

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee tarjota huostaanoton päättymisen jälkeen lapselle tai nuorelle jälkihuoltoa, jota lapsen tai nuoren ei ole pakko ottaa vastaan. Jälkihuolto täytyy tarjota myös avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen jälkeen, sijoituksen kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta yhdelle lapselle. Kiireellisen sijoituksen tai hallinto-oikeuden väliaikaisen määräyksen nojaten toteutettu sijaishuolto ei aiheuta kunnalle jälkihuoltovelvoitetta. Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämisestä loppuu viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut sijoituksen päättymisen jälkeen edellisen kerran lastensuojelun asiakkaana. Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämisestä päättyy nuoren täyttäessä 21 vuotta. (Perttula & Perttula, 2010.)

2.3 Kasvatustyön tavoitteet

Perhekotien tavoitteena on perhekeskeisyys ja yksilöllinen kasvatustyö, joka etenee lapselle asetettujen tavoitteiden mukaan. Perhekodeilla oleva omaohjaaja -malli sekä ammattitaitoiset ohjaajat luovat turvallisuutta sijoitetun nuoren elinympäristöön. (Nevalanmäen Perhekodit Oy 2017.)

Yksi haastattelemani työntekijä kuvaa tavoitteita ja tehtäviä seuraavasti:

Ensisijainen tehtävä on rakentaa pysyvä luottamussuhde nuoreen ja sitä kautta pääsee prosessoimaan niitä nuoren henkilökohtaisia ongelmia, sen rakentuneen luottamussuhteen kautta ja pääsee niihin vaikuttamaan, korjaamaan ja ehkäsemään ja kaikkia mitä siellä nyt onki yksilöstä riippuen. Mikä myös on tosi tärkeä on se kokonaisvaltaisen yhteistyö sinne vanhempien ja sisarusten kans, tämäki tietysti yksilötasolla, se perhetyö. Tärkeimpiin

kuuluu myös se yhteistyö sinne sosiaalitoimeen ja näiden kombinaatio on se yks tavote.
(Henkilö 1.)

Lastensuojelun ehkäisevä työ on eri toiminnan tasojen ja tapojen periaate, jolla pyritään takaamaan hyvä lapsuus ja ehkäisemään negatiivisen kehityksen syntyminen. Tavoitteet nuoren sijoituksen ajalle ovat laatimassa sijoituksen alussa nuori itse, vanhemmat, sosiaalitoimi, perhekoti ja muut mahdolliset yhteistyötahot kuten koulu.

Lastensuojelun ehkäisevän työn tavoitteista yksi tärkein on hyvien edellytysten antaminen lapsuuteen. Ajatuksen taustalla on näkemys oikeudesta lapsuuteen, mahdollisuudesta turvalliseen kehitykseen ja kasvuun sekä hyvinvointiin. Lasten hyvinvointi edellyttää myös perheiden tukemisen, jonka kautta taataan lasten hyvinvointia. Lastensuojelun vaikuttavuus pohjautuu sekä ehkäisevän että korjaavan työn kokonaisvaltaiseen toimivuuteen. (Puonti ym. 2004, 159.) Lastenkotien ja perhekotien käytäntöihin tavallisesti kuuluu, että lapsi tai nuori saa avukseen ja tuekseen henkilökohtaisen hoitajan eli niin kutsutun omaohjaajan. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 241.)

Omaohjaajan työskentely ja rooli on yksi iso osatekijä nuoren kasvunpolun rinnalla, tukena kohti elämästä selviytyvää nuorta tai nuorta aikuista. Kuntouttavan sekä korjaava kasvatustyön keinoin ohjaajat auttavat yksilöllisiä nuoria elämän vaikeuksissa. Ammattitaitoisen tiimin voimin pyritään turvaamaan nuoren elämä siten, että nuoren aika lastensuojelulaitoksessa, sekä siellä koetut ja opitut asiat kantaisivat nuorta vielä tulevaisuudessakin. Omaohjaaja muun tiimin kanssa yhdessä pyrkii löytämään nuoren vahvuuksia ja johdattelemaan kohti onnistumisen tunteita, jotka ovat tärkeitä nuoren itsetunnon ja mi-
näkuvan kehityksen kannalta.

3 NUOREN KASVUNPOLKU LASTENSUOJELULAITOKSESSA

3.1 Nuoren päätyminen sijoitukseen kodin ulkopuolelle

Lapsen tai nuoren sijoittamista kodin ulkopuolelle, laitokseen, pidetään viimeisimpänä lastensuojelun keinona turvata lapsen hyvinvointi. Laitoksessa lapsi elää arkea muiden kuin oman kotinsa jäsenien kanssa, yhdessä laitoksen työntekijöiden ja muiden laitokseen sijoitettujen lasten kanssa.

Lastensuojelulain mukaan lapsi on otettava huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuoltoa, jos:

1. puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteita uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai
2. lapsi vaarantaa vakavasti omaa terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. (Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417)

Lähes kaikki nuorten haasteet ovat normaaliin kasvuun liittyviä. Kaikkien nuorten mielialat voivat vaihdella, heillä on erilaisia kausia, välillä he pursuavat energiaa ja toisinaan he ovat syrjäänvetäytyviä ja hiljaisia. Toisinaan ongelmat voivat saada sellaiset mittasuhteet, tai nuoret ja vanhemmat joutuvat umpikujan, johon tarvitaan ulkopuolista auttajaa. Huono käytös on usein osoitus siitä, että nuoren on vaikea selvitä elämästä. Se voi johtua epävarmuudesta, onnettomuudesta tai yksinäisyydestä. On useita tekijöitä, jotka voivat edistää vaikeaa käyttäytymistä. Näitä ovat muun muassa nuoren oma persoonallisuus, perheen tilanne ja asenteet tai huono itseluottamus. (Fenwick & Smith 1994, 229-231.)

3.2 Arkeen mukaan pääseminen

Lapsen saavuttua laitokseen omaohjaaja kertoo juuri saapuneelle lapselle omaohjaajuuden merkityksestä, sekä tutustuttaa lapsen laitoksen sääntöihin ja arjen rutiineihin. Omaohjaaja on siis heti alusta alkaen suunnittelemassa lapsen jaksoa lastensuojelulaitoksessa. (Blumen & Nenonen, 2012.)

Sijaishuoltopaikassa huolehditaan lapsen tarpeista arjessa ja säännöllisyydestä niin, että lapsi itse osallistuen oppii ottamaan iänmukaista vastuuta näistä asioista. (Sijaishuollon neuvottelun julkaisuja 2005, 24.)

Omaohjaajan ja nuoren alkutaipaleella on tärkeää, että nuori kokee heti alussa tulevansa kuulluksi, jotta luottamussuhde rakentuu molemmin puolin. Sujuvan dialogin tärkeys on iso tekijä vuorovaikutuksessa nuoren kanssa. Arjen käytännöt ja niiden ehdot toteutumiseen ovat aikuisten antamia, mutta niihin sisältyy silti nuorelle mahdollisuuksia käyttää omaa luovuuttaan ja etsiä omaa paikkansa. Vaikka olemisen ja toiminnan ehdot ovat annettuja, yksilö voi opittujen taitojensa, muistinsa ja oikean ajoituksen sekä tilannetajun avulla tehdä paikasta itselleen asuttavan. Arjen luova toiminta on pieniä käytäntöjä ja rutiineja, joiden avulla annetuista ehdoista tulee jotain omaa. Päivittäiset toiminnot onnistuvat vain, jos ryhmän jäsenten välille löytyy yhteisymmärrys. Nuoret toimivat yhteisöissä sekä omien halujensa että yhteisesti sovittujen sääntöjen mukaan. Tärkeiksi koetut ihmissuhteet, positiiviset kokemukset sekä oma tila tekevät tiloista nuorille paikan. Merkitykselliset ihmissuhteet auttavat nuorta kestämään ne piirteet, joista he eivät ehkä laitoksen toiminnassa pidä tai joihin he eivät ole vapaaehtoisesti sitoutuneet. Nuoret rakentavat arkeaan osallisuuden, emootioiden ja ihmissuhteiden avulla. Arjesta tulee ennakoitavaa rutiinien kautta, mistä on apua orientoitumaan ajassa ja tilassa. Kun nuoret ovat mukana yhteisöllisessä toiminnassa, heistä tulee osa yhteisöä ja sen jäseniä. Ilman tärkeitä ihmisiä ja merkittäviä tunnesuhteita, nuoret eivät olisi valmiita noudattamaan laitosten toimintatapoja. (Törrönen 1999, 127-129.)

3.3 Perheen merkitys sijoituksen aikana

Huoltosuunnitelma on tärkeä lastensuojelun väline. Se määrittelee muun muassa sen, kuinka yhteydenpito lasta hoitavien sekä kasvattavien henkilöiden välillä toteutetaan. Se on pitkän tähtäimen tavoite, joka konkretisoituu sijaishuollon yksiköissä yksilölliseksi, kunkin lapsen elämäntilanteeseen sopivan tavoitteen asetteluksi. Sijaishuollossa korostuvat lapsen identiteettiin ja minuuden etsimiseen liittyvät kysymykset; kuka olen, mihin kuulun ja mistä olen tullut. Perheen osallistuminen lapsen kasvatukseen – ja hoitoprosessiin ei aina tarkoita sitä, että yhteistyön tavoitteena olisi lapsen paluu kotiin takaisin. Hoito – ja kasvatustyön lähtökohtana usein on se, että lapsen käyttäytymisen ymmärtäminen mahdollistuu, muodostuu ymmärrys perhesuhteista. Perhesuhteissa koetut asiat tulevat väistämättä vastaan ja kohdattaviksi sijoituksen aikana.

Jos onnistutaan näkemään perheen vaikeudet osana laajempaa yhteisöllistä vuorovaikutuksen kehää, eikä yhden ihmisen patologian ilmentymänä, voidaan paremmin kohdata perhe. (Laaksonen & Kemppainen 2005, 79.)

Perheen merkitys sekä äidin ja isän oikeudet on otettava huomioon niissäkin tilanteissa, jos ja kun nuori kokee tulleen kaltoin kohdelluksi kotonaan ja hakee vahvasti tukea perhekodin aikuisista ja omaohjaajasta. Tällöin on hyvä korostaa sitä, että myös vanhemmat tarvitsevat tukea haasteissaan.

Nuoret ovat syntyneet vanhemmilleen. Siitä yhteisestä kokemuksesta kasvaa vahva lanka, joka kestää niin paljon, ettei sitä ihmissuhdetta voi oikein verrata muuhun. Vanhemmat liittävät lapsensa sukupolvien ketjuun ja vaikuttavat heidän elämäänsä. Sukupolvien yhteiseen tarinaan kuulumisen synnyttää rakkautta ja kiintymystä ihmisten välille. Läheiseen ihmissuhteeseen voi liittyä myös kipunsa ja hankauskohtansa, mutta se on myös suuri mahdollisuus tulla nähdyksi omana itsenään elämän vaihtelevissa vaiheissa. Sitä suhdetta on tuettava ja sille on aina annettava sille kuuluva arvonsa. Silloinkin, kun siinä ilmenee haavoittuneisuutta, on syytä etsiä keinoja vahvistaa ja eheyttää niitä kohtia, jotta lapsen välinen suhde voisi säilyä ja olla kantamassa elämää eteenpäin. Valtaosa vanhemmuudesta on riittävän hyvää ja toimivaa. Lapsi tarvitsee kodiltaan turvallisuutta ja huolenpitoa. (Mattila 2011, 55-56.)

3.4 Sijoituksen päättyminen

Lastensuojelulain mukaan viranomaisilla on velvoite toimia lapsen sijaishuollon aikana aktiivisesti siten, että sijaishuollon tarve katoaa. Sijaishuollon tulee vastata lapsen tarpeisiin ja pyrkiä vaikuttamaan lapsen kasvuoloihin. Erityisesti vanhempien tukeminen ja heidän ongelmiansa poistamiseen tulisi tähdätä. Sijaishuollon lopettamista arvioidaan jatkuvasti ja päämääränä on, että lapsi voi palata takaisin kotiinsa. Aina ei voida saavuttaa tätä päämäärää riippuen syistä, jotka ovat johtaneet sijaishuollon tarpeeseen. (Räty 2012, 13.)

Päätös sijaishuollon lopettamisesta ei saa vaarantaa lapsen etua. Oleellista on arvioida sekä lapsen, että vanhempien suhtautuminen kotiutumiseen. Perheen halu palauttaa suhte heidän välilleen ja tehdä töitä sen eteen, mikäli siinä on ilmennyt haasteita. Sijaishuollon päättymisen tulee aina tapahtua suunnitellusti ja asiakassuunnitelmassa arvioitujen tukitoimien avulla. Sijaishuollon päättymisen on iso prosessi lapselle ja tämän perheelle. Lapsi joutuu luopumaan ja aloittamaan alusta, kuten sijoituksen alkuvaiheessa. Siirtymävaiheet ovat merkittäviä koko perheelle, lapselle itselleen ja myös yhteiskunnallisella tasolla. (Mähönen 2016, 24.)

Perhekodin ja omaohjaajan roolit ovat tärkeitä tekijöitä nuoren elämässä kohti tavoitteita, joiden tarkoituksena on poistaa sijaishuollon tarve. Perhe koti ja omaohjaajat ovat osa moniammatillista verkos-

toa, jotka nuoren asioiden ympärillä yhteistyössä toimivat nuoren hyväksi. Omaohjaajan rooli yhteytenä nuoren ja tämän perheen välillä on myös tärkeä osa matkalla eheytymiseen, jota sijaishuollon päättymiseen tarvitaan.

4 OMAOHJAAJA NUOREN KASVUN TUKENA

4.1 Omaohjaajuus

Omaohjaajuus on lastensuojelulaitoksien yksi työmenetelmä, jonka tarkoituksena on vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin lapselle tai nuorelle nimetyn omaohjaajan kautta. Omaohjaajana toimivalla työntekijällä on kokonaisvaltainen vastuu lapsen tai nuoren asioiden hoitamisesta ja lapsen vanhempiin sekä muihin yhteistyötahoihin yhteydenpidosta. Omaohjaajuuden käytännöt vaihtelevat laitoksittain ja myös nimityksiä omaohjaajalle on erilaisia, kuten omahoitaja. Nevalanmäen perhekodissa käytetään nimitystä omaohjaaja.

Omaohjaajan ja lapsen välinen vuorovaikutus sisältää kaiken lapsen kanssa tehtävän hoitotyön, joka lapsen kuntouttamiseksi ja tavoitteisiin pääsemiseksi suunnitellaan. Omaohjaaja ei kuitenkaan tee työtään yksin, vaikka hänellä tietyllä tapaa onkin suurin vastuu omaohjattavansa hoitamisesta ja kasvatamisesta. Omaohjaajan tukena on lastensuojelulaitoksen muut työntekijät ja kyseisen lapsen hoidossa tarvitsemat yhteistyötahot. (Blumen & Nenonen 2012.)

Omaohjaajan kokonaisvaltaisesta vastuusta huolimatta, on luonnollista että jokaisen ohjaajan tulee pyrkiä muodostamaan luottamussuhde sijaishuollossa asuvan nuoren kanssa. Omaohjaajakin on vapaalla, tai voi esimerkiksi sairastua. Tällöin nuori voi kokea olevansa yksin ja turvaton, jos ympärillä olevista aikuisista ei löydy sellaista, jonka puoleen kääntyä.

4.1.1 Omaohjaajan rooli

Omaohjaajatyö on lapsen suunnitelmallista hoitamista ja kasvattamista Omaohjaajan tärkeimpänä tehtävänä on huolehtia lapsen asioista, toimia jatkuvuuden turvaajana sekä olla lapsen rinnalla kulkijana. (Blumen & Nenonen 2012.)

Omaohjaajalla on lapselle psykologinen merkitys. Lapsi tietää jonkun vastaavan hänen asioistaan ja jonkun pitävän häntä mielessään kokoajan. Omaohjaajaan kohdistuu usein monenlaisia paineita. Välillä hän saa olla lapsen ihailun kohteena, mutta useammin hän saa kuulla olevansa paikan inhottavin ihminen. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 241.)

Ei pidä unohtaa, että omaohjaaja on yksi nuoren tärkeimmistä kasvattajista. Kasvattajan roolissa omaohjaaja joutuu asettamaan nuorelle rajoja turvaksi ja tueksi, joita nuoren on joskus vaikeaa ymmärtää tai vastaanottaa.

Kasvatus lähtee arvoista. Kasvatus on aina tähdännyt hyvän ihmisen kasvattamiseen. Kasvatus on kaikissa yhteisöissä, perheestä kouluun aina yhteiskunnan tasolle asti, keskeisesti arvoperustainen tapahtuma. Peruslähtökohdiltaan kasvatus on auktoriteettien toteuttamaa arvojen siirtämistä kasvatettaville. Kasvattajien valitsemat arvot määrittävät kasvatustoiminnan perustan. Kasvatamme kasvatettavat arvoihin ja tapoihin, joiden mukaisesti toivoisimme heidän käyttäytyvän. Arvot voivat vaihdella ajasta, paikasta, yhteisöstä ja kulttuurista toiseen. (Kaipio 1999, 11-12.)

Omaohjaajan rooli lapsen tai nuoren silmissä korostuu, jo pienten arkisten asioiden myötä. Omaohjaajan ollessa vastuussa muun muassa parturiajan varaamisesta tai uusien vaatteiden hankinnasta, on hän nuoren ajatuksissa erilainen verrattuna muihin ohjaajiin. Muidenkin ohjaajien puoleen voi kääntyä arjen asioissa, mutta ymmärrys siitä että omaohjaaja huolehtii, muovaa omaohjaajan roolia nuoren silmissä.

4.1.2 Omaohjaajan työn tavoitteet

Omaohjaajan tavoitteina on jäsentää lapsen arkea, toimia sijoituspaikan ja kodin välillä yhdyshenkilönä ja huolehtia monista muista arjen tehtävistä. Omaohjaaja pitää mielessään lapsen lääkäriajat ja terapiatunnit sekä hoitaa yhteydet kouluun. Omaohjaajan on oltava perillä lapsen aikaisemmista vaiheista, muutoksista, merkittävistä tapahtumista ja tehdyistä somaattisista ja psykologisista tutkimuksista. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 241.)

Kaikki yhteistyö nuoren elämässä oleviin henkilöihin on osana vahvistamassa nuoren tunnetta siitä, että hänestä huolehditaan, että nimenomaan omaohjaaja huolehtii ja pitää langat käsissään arjen keskellä. Yhteistyötä tehdessä on tärkeä muistaa kuulla ja ymmärtää nuorta, jotta kaikkien osapuolten osallisuuden lisäksi, nuori itse tuntee olevansa osallinen oman elämänsä koukeroissa, niin myönteisten kuin kielteistenkin asioiden käsittelyssä.

4.1.3 Omaohjaajan toimintaperiaatteet

Hoiva ja huolenpito ovat tärkeitä lapsen ja nuoren tasapainoiselle kehitykselle. Hoivalla ja huolenpidolla on yhteinen tavoite: kasvavan lapsen tai nuoren henkisen hyvinvoinnin tukeminen. Huolenpito on kasvattajalle ja etenkin omaohjaajalle arkista ja jokapäiväistä toimintaa, joka on kokonaisvaltaista ja vastuullista toimintaa. Huolenpito pitää sisällään muun muassa tulevan suunnittelua, tilanteiden ennakointia, rajojen asettamista sekä ohjeiden antamista kasvaville lapsille ja nuorille. Huolenpitoon verrattuna hoiva perustuu tiettyihin tarpeisiin, lapsen ja nuoren henkiseen ja joskus fyysiseenkin hätään, johon aikuisen kuuluu etsiä ratkaisuja ja helpotusta. Huolenpito ja hoiva ovat turvallisuutta ylläpitävää toimintaa sekä aikuisen läsnäoloa, lapsen ja nuoren yksilöllistä huomioimista. Huolenpito on kasvattajan ja kasvavan välinen jokapäiväinen kohtaaminen. Konkreettisenä toimintana sijoitetuista lapsista ja nuorista huolehtiminen on toisen ihmisen aktiivista kohtaamista: auttamista, kuuntelemista ja aitoa läsnäoloa, vuorovaikutuksellista toimintaa joka edellyttää aikuisen ja lapsen välistä kontaktia. Lapsen tarpeista yksi selkein on aikuisen tarve, tarve tulla huomioiduksi, nähdyksi ja kuulluksi. Aikuisen tarve säilyy läpi nuoruuden. Hyvä kasvattaja asettaa rajat, kantaa vastuun ja huolehtii lapsesta. (Määttä 2007, 145-149.)

Nuoren kanssa käytävät keskustelut ovat tärkeitä ja usein vaativat omaohjaajan taitoa asettua toisen asemaan, sekä olla aidosti läsnä, päästäkseen parhaaseen tulokseen nuoren kanssa. Keskustelut ja toisen asemaan asettuminen ei kuitenkaan voi johtaa liialliseen kiintymiseen ja hoivaamisen tunteeseen. Omaohjaaja on huolehtijan lisäksi myös auktoriteetti, jonka tulee osata arvioida omaa toimintaa, kuinka paljon palasia voi omasta persoonastaan paljastaa.

4.1.4 Omaohjaajan työskentelymenetelmät

Omaohjaajan työskentelymenetelmistä arjessa tärkeänä on vuorovaikutus nuoren kanssa. Omat vuorovaikutustaidot ja olemus ovat ohjaajan työssä menetelminä ja välineinä. Jutteluhetkiin ei kuulu opettaminen eikä toisen näkemysten kritisointi. Kyselemisen tavoitteena on saada toinen kertomaan enemmän ajatuksistaan ja tunteistaan. Mitä enemmän omaohjaaja niitä tuntee, sitä helpompaa on tehdä lapsen kehitystä tukevia hoidollisia ratkaisuja. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 243.)

Haastateltavani arvioivat omaohjaajan työskentelymenetelmiä eri tavoin, mutta kaikkien työntekijöiden kokemuksista nousi esiin oman persoonan käyttäminen työkaluna.

Jokaisella varmaan on sen mukaan mitä on oppinu koulutuksen ja työpaikan käytäntöjen kautta, jokainen tekee tavallaan paljon omana ittenään työtä ja sieltä nousee semmosia henkilökohtasia työkaluja, kellä se on esim. se että on kärsivällinen ja jaksaa kuunnella. Jollaki se saattaa olla jämäkkyys ja asioihin nopea reagointi. Ne voi olla hyvinki henkilökohtasia. (Henkilö 2.)

Kun on kyvykäs ohjaaja jolle toiminta on tuttua, niin menetelmiä on justiin ne oman persoonan kautta tulevat jutut ja se luottamuksen kautta syntyny suoranainen vaikutus, se luottamus on yks menetelmä ja siitä syntyvät asiat. Ja ennen kaikkea tämä yhteistyö muun tiimin kanssa. (Henkilö 1.)

Oman persoonan työkaluna käyttämisen lisäksi tärkeäksi menetelmäksi muodostui vuorovaikutus nuoren kanssa ja sitä kautta luottamussuhteen muodostaminen. Haastattelusta ilmeni myös ihmissuhdetaitojen tärkeys.

4.2 Omaohjaajan ja nuoren välinen suhde

Omaohjaajan ja nuoren välisen suhteen tärkein elementti on luottamus. Yksi luottamusta aikaansaava tekijä on läsnäoleva kuunteleminen. Läsnäolevalla kuuntelemisella omaohjaaja saa luotua nuoreen uskoa, että sijaishuollon aikuinen voi aidosti haluta auttaa ja olla tukena.

Hyvässä kuuntelemisessä astumme toisen ihmisen sisään ja viestitämme, että arvostamme tätä ja tämän tietyn hetken olemme läsnä hänen kanssaan. Kuuntelemista voi harjoitella läpi elämän, koska aina tulee vastaan joku uusi ihminen, jolla on taas yksilöllinen näkökulma asioihin. Juuri hänen minäänsä pääsemme tutustumaan ainoastaan läsnä olevan kuuntelemisen avulla. Ei auta, vaikka puheviestinnän tasolla keskustellaan miten paljon tahansa. Oikeanlainen arvostava kohtaaminen tapahtuu intuitiivisen viestinnän kautta. Vastaanottavassa läsnäolevassa kuuntelemisessä ihminen aistii, että emme vastusta häntä emmekä yritä vaikuttaa hänen sisäisiin kokemuksiinsa emmekä pyri asettumaan hänen yläpuolelleen. Asian ydin on siinä, että tyhjentää hetkeksi tietoisuutensa omista mietteistä ja avautuu ottamaan vastaan toisen näkemyksiä ja olemaan läsnä. Kuuntelemisen jälkeen voi sanoa oman näkemyksensä. (Dunderfelt 2016, 127-128.)

5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

5.1 Tutkimusaiheen valinta

Tutkimuskohteen valitsin yhdessä työnantajani kanssa, kysyen häneltä mikä olisi työpaikalleni ja hänen johtamalleen yritykselle tärkeä tutkimuksen kohde. Olen toiminut ohjaajana Nevalanmäen Perhekodissa syksystä 2014 lähtien ja omaohjaajan työ kuuluu myös minun tehtäviini. Oman työni puolesta koin tutkimuskohteen hyvänä ja mielenkiintoisena, jotta työn mahdolliset kehittämisen tarpeet selvensivät ja näin ollen koko tiimin on mahdollista kehittyä.

Tutkimukseni päätin rajata koskemaan omaohjaajuutta ja sen toimivuutta työntekijöiden näkökulmasta. Nuoren ja omaohjaajan välinen yhteistyö ja luottamussuhde ovat yksi tärkeimpiä osa-alueita nuoren sijoituksen aikana. Jos nuorella ei ole vähintään yhtä luotettavaa aikuista sijoituksen aikana tapahtuvan kasvunpolun rinnalla, voi se vaikuttaa korjaavaan kasvatustyöhön ja sen tavoitteisiin kielteisesti. Jos puolestaan omaohjaajan työn toteuttamisessa työntekijä kokee liikaa haasteita tai kehittämisen tarpeita, voi se vaikeuttaa luottamussuhteen luomista, nuoren kasvunpolun rinnalla kulkemista ja näin ollen omaohjaajan työtä.

5.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma

Tutkimuksessa kuvaan, millaisia kokemuksia Nevalanmäen Perhekodin työntekijöillä on omaohjaajuudesta nuorten kasvun tukena, sen tehtävistä, toimivuudesta ja mahdollisista kehittämisen tarpeista. Tarkoituksena on selkiyttää omaohjaajan työn kuvaa. Työntekijöiden haastattelujen, sekä oman työni pohdinnan avulla pyrin kehittämään omaohjaajuuden toimivuutta ja merkitystä sijoitetun nuoren elämässä. Tutkimuksessa esille tulleiden kehittämistarpeiden avulla koko työyhteisö voi saada selkeämmän kuvan omaohjaajuudesta kokonaisuutena ja näin ollen löytää parhaimmat keinot sen toteutukseen. Laadukas työ omaohjaajana tukee tavoitteisiin pääsyä ja saa aikaan hyviä tuloksia korjaavassa kasvatustyössä lastensuojelulaitoksessa, jonne on sijoitettu erilaisia nuoria, joilla jokaisella yksilölliset tuen ja kasvun tarpeet.

Opinnäytetyöni tutkimusongelma on seuraava:

Kuinka omaohjaajuus toimii sijoitetun nuoren tukena kasvunpolulla Nevalanmäen perhekodin työntekijöiden näkökulmasta?

5.3 Tutkimuksen luonne ja tutkimusmenetelmät

Luonteeltaan tutkimukseni on kvalitatiivinen tutkimus, jossa hankin tietoa omaohjaajan työstä haastatteleamalla työntekijöiltä saadakseni selville omaohjaajan työn merkityksen ja sen mahdolliset kehittämistarpeet omaohjaajatyön laadun edistämiseksi.

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on prosessi, jonka avulla tarkastellaan ihmisten välistä ja sosiaalista merkitysten maailmaa. Merkitykset ilmenevät ihmisistä lähtöisin olevina tapahtumina, kuten toimintana, ajatuksina ja päämäärinä. Tarkoituksena on tavoittaa ihmisen omat näkemykset koetusta todellisuudesta. Tavoitteena on tutkimisen aikana selvinneiden tulkintojen pohjalta näyttää ihmisen toiminnasta jotakin, joka on välittömän havainnon ulottumattomissa. (Vilka 2015, 117-124.)

Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua. Teemahaastattelua kutsutaan myös nimellä puoli-strukturoitu haastattelu. Haastattelussa tutkimusongelmasta poimitaan keskeiset teemat, joita tutkiessa on tarpeen käsitellä tutkimusongelmaan vastaamiseksi. Teemahaastattelun tavoitteena on, että haastateltava voi kaikkiin teemoihin liittyen antaa oman kuvauksensa. Teemat käsitellään vastaajan kannalta luontevassa järjestyksessä. (Vilka 2015, 117-124.)

Teemahaastattelun avulla pystyin huomioimaan erilaisia ja eri kokemuksia omaavia työntekijöitä, joiden työkokemus ja näkemykset vaihtelevat. Lyhyemmän työkokemuksen omaavalle työntekijälle pystyin tarkentamaan kysymyksiä, kun taas pidemmän työkokemuksen omaavalle työntekijälle pystyin esittämään useampia kysymyksiä riippuen haastateltava kokemuksen ja tiedon määrästä. Tämä osoitautui myös käytännössä tarpeelliseksi, koska jokainen työntekijä on yksilö ja jokaisen vuorovaikutustaidot sekä työkokemus ovat yksilölliset. Haastattelutilanteet sujuivat luontevasti, koska tunsin jokaisen haastateltavan työntekijän entuudestaan, näin ollen pystyin myös syventämään keskusteluja tilanteiden ja haastateltavien mukaan.

Teemahaastattelun tekeminen ja haastatteluissa saadun aineiston litterointi on suuritöistä ja voi viedä paljon aikaa, riippuen haastattelun pituudesta ja haastateltavan puhettavasta. Tällä tavoin kuitenkin sain

aikaan hyvää keskustelua, jotka sisältöineen avasi minulle tutkittavaa ongelmaa kattavasti. Uskon, että kysymysten esittäminen kyselyn muodossa ei olisi antanut minulle yhtä laajoja vastauksia.

5.4 Aineiston kerääminen ja analyysi

Tutkimuslupa minulle myönnettiin Centria ammattikorkeakoulusta 23.11.2016. Työantajaltani sain luvan tutkimukseen 16.9.2016. Teemahaastattelut suoritin maaliskuun ja huhtikuun aikana vuonna 2017.

Teemat suunnittelin alkaen omaohjaajuuden tavoitteista omaohjaajuuden haasteisiin, nuoren ja omaohjaajan välillä tapahtuvaa yhteistyötä sekä siihen vaikuttavia eri verkostoja ja etenkin vanhemmuutta unohtamatta. Teemojen avulla sain aikaan johdonmukaisen ja tarvittavia vastauksia tuovan kysymyslistan liittyen omaohjaajuuteen kokonaisuutena. Kysymykset myös antoivat tilaa tarkentaville kysymyksille haastattelujen edetessä.

Ensin kuuntelin haastattelut useaan otteeseen, jonka jälkeen luin niitä ensin kirjattuani ne ylös. Tämän jälkeen oli helppoa havainnoida omaa kirjoittamaa tekstiä ja sieltä esiin nousevia pääpiirteitä.

5.4.1 Haastattelut

Haastateltavat valitsin omalta työpaikaltani, omista työkavereistani joiden kanssa olen saman tiimin jäsen ja joiden kanssa yhdessä usein törmäämme työn haasteisiin ja onnistumisiin. Asetin kriteeriksi haastateltavien valitsemisessa sen, että henkilöt eivät olleet kaikki samaa sukupuolta, henkilöiden iät vaihtelivat, kuin myös työkokemus.

Haastateltaviksi valikoitui neljä työntekijää, joista kaksi naista ja kaksi miestä. Haastateltavien ikä vaihteli 30-38 vuoden välillä. Haastateltavien työvuodet Nevalanmäen perhekodissa sijoituivat 6-13,5 vuoden välille.

Haastattelut suoritin omalla työpaikallani, henkilökunnan sosiaalitallassa varmistaen, ettei mikään häiriötekijä vaikuta haastatteluun. Tiedotin muuta henkilökuntaa jo etukäteen haastattelujen ajankohdasta ja niiden vaatimista olosuhteista. Haastattelut onnistuivat tilojensa ja ajankohdan puolesta hyvin.

Haastateltavat vastaili kysymyksiin luontevasti, vaikka itse saatoin toimia haastattelijana liian virallisesti etenkin ensimmäisessä haastattelussa, keskittytyäni siihen, etten tuntiessani haastateltavani ole liian luonteva tai puhelias itse. Ensimmäinen haastattelu osoitti minulle sen, että johdin haastattelua liian nopealla tahdilla, ehkä jopa malttamattomasti. Haastattelujen ajankohdalla oli merkitystä, kun huolehdin että haastattelun tapahtuessa haastateltavalla on vapaapäivä tai muuten aikaa. On hyvin mahdollista, että jos haastattelut olisi toteutettu työvuorojen jälkeen, niin sekä minun että haastateltavien jaksaminen ja keskittyminen tilanteeseen ei olisi onnistunut niin hyvin.

5.6 Tutkimuksen ratkaisut ja luotettavuus

Ohjaajana ja vähemmän aikaa työyhteisössä olleena koen olevani haastateltavien rinnalla hyvä henkilö tutkimaan ja tarkastelemaan vastauksia ja niistä muodostuvia tuloksia. Tulosten kannalta eri työkokemuksen omaavien ja Nevalanmäen perhekodissa pidempään olleiden henkilöiden vastaukset toivat erilaisia ja monipuolisia näkemyksiä ja näin ollen luotettavuutta sekä uskottavuutta tuloksiin. Tuntiesani henkilöt, uskon puhuneeni haastateltavieni kanssa samaa kieltä.

Yksi tuloksiin vaikuttava tekijä oli oma työkokemus ja ymmärrys asioihin, joita jo aiemmin työn arki-
sen aherruksen keskellä on yhdessä pohdittu. Uskon, että tämä tekijä toi haastateltavaan rohkeutta puhua ja vastata kysymyksiin rehellisesti, sekä pohtimaan omaohjaajuutta myös kriittisesti.

Kyse on yksityisestä lastensuojelulaitoksesta, joten halusin alusta alkaen huolehtia haastateltavieni työntekijöiden yksityisyydestä. Kirjoitusvaiheessa koin parhaaksi, että haastateltavieni sukupuolet tai iät eivät paljastu, viitatessani haastatteluihin.

Yhellä ihmisellä on vastuulla, että asiat hoituu, mutta se ei tarkoita että sen yhen tarvii ne asiat hoitaa. (Henkilö 3.)

6 TUTKIMUSTULOKSET JA TULOSTEN ANALYSOINTI

6.1 Omaohjaaja nuoren kasvun tukena

Omaohjaajuuden alkaminen nähtiin haastatteluissa yhtenä tärkeänä askeleena sijoitukseen tulleen nuoren kanssa. Omaohjaajan valikoituminen Nevalanmäen perhekodissa ei kuitenkaan ole yksiselitteinen. Nuorelle annetaan mahdollisuus valita omaohjaaja, mutta jos kyseisellä työntekijällä on jo tietty määrä omaohjattavia nuoria, niin juuri hänen ei ole mahdollista olla uudelle nuorelle se omaohjaaja. Haastatteluista kävi ilmi, että työntekijöiden jaksamisen ja työtehtävien hoitamisen onnistumiseksi omaohjaajuutta täytyy jakaa tasaisesti ohjaajien kesken. Ennen kaikkea nuorelle annetaan mahdollisuus tutustua taloon ja ihmisiin sijoituksen alussa, jossa aikuisen ottama kontakti nuoreen on tärkeää. Omaohjaajan määräytyminen ja sen jälkeiset ensimmäiset askeleet yhteistyön aloittamiseksi nuoren ja perheen kanssa ovat merkityksellisiä luottamussuhteen syntymiselle. Ensimmäisiä askelia nuoren kanssa ohjaajat kuvailivat näin:

Nuorelle voi olla melko hankalaa siinä kriisitilanteessa alkaa ite valita omaohjaajaa. (Henkilö 3.)

Ku uus nuori tulee taloon, annetaan aikaa kotiutua. Viikon, kahen aikana nuori voi kartoittaa henkilökunnasta semmosta aikusta jonka kans kokis että luottamussuhteen sais. Joskus kuitenkin jos tuntuu, että tilanne jää jumiin eikä nuori meinaa löytää omaohjaajaa aikuisten joukosta, niin sillen täytyy määrätä ja vastuuta pitää jakaa, monesti voi olla suosikkiohjaajia ja inhokkiohjaajia, ei voi olla niin, että yhdellä on yheksän omaa nuorta ja toisella yks. Sillon pitää jakaa niitä omaohjaajia. (Henkilö 1.)

Aikusen tehtävä on ottaa kontaktia, mennä jututtaan, kun nuori tulee outoon ympäristöön, meistä se lähtee. (Henkilö 4.)

Tietenki käydään nuoren kanssa porisemassa ja kertomassa mitä on omaohjaajuus ja siten ollaan kotiin yhteydessä, esitellään ittensä kuka on ja kenen puoleen kääntyä. (Henkilö 3.)

Nuoren mahdollisuus tutustua taloon ja ohjaajiin sekä mahdollisuus arvioida kuka aikuisista voisi olla sellainen kenen kanssa luottamus voisi syntyä, on hyvä asia. Toisaalta voisi olla hyvä, että omaohjaajuus määritetään välittömästi, kun tieto sijoitukseen saapuvasta nuoresta tulee. Tällöin omaohjaajan määrittämiseen tulisi olla yksi selkeä toimintamalli, mikä voisi selkeyttää omaohjaajuuden alkamista sekä työntekijöiden jakautumista tasaisesti omaohjaajan tehtäviin. Nuoren arjessa kuitenkin on mukana muutkin sijoituspaikan aikuiset ja mahdollisuus ajoittain tukeutua aikuisiin joiden kanssa kemiat kohtaavat enemmän, jos valmiiksi määritetty omaohjaaja ei olisi juuri sellainen.

Lapsi tai nuori ei voi eikä saa itse vaikuttaa omaohjaajan valintaan, vaan tehtävä annetaan tietylle työntekijälle jo ennen sijoituksen alkamista. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 241.)

6.2 Omaohjaajan tavoitteet ja tehtävät

Tavoitteiksi haastatteluissa muodostui nuoren ja nuoren asioiden kokonaisvaltainen hoitaminen onnistuneesti, mikä sisältää monta eri osa-aluetta nuoren elämänhallintaan liittyen. Yhtenä selkeästi tärkeimpänä tavoitteena on luottamussuhteen muodostaminen nuoreen ja nuoren perheeseen sekä sen ylläpitäminen. Luottamussuhde vähintään yhteen tärkeään aikuiseen, omaohjaajaan, koettiin nuoren kasvunpolun kantavimpana voimana. Kokonaisvaltaisesta työstä nuoren kanssa haastateltavat totesivat seuraavaa.

Pitää pysyä kokonaisvaltaisesti nuoren asioissa mukana. Huolehditaan nuoren koulunkäynnistä, terveydestä, kotiasioista, pidetään yhteys kaikkiin yhteistyötahoihin. Huolehditaan nuoren vaatteista, hyvinvoinnista. Omaohjaaja viime kädessä selvittää esim. vapailta tullessa, onko asioita hoidettu. (Henkilö 3.)

Ja syvempi työ nuoren kans, pyrkiä pääsemään nuoren kans semmoselle tasolle ja semmoseen luottamussuhteeseen, että nuorelta avautus semmosia asioita mitkä ei oo niin helppoja käsitellä. (Henkilö 2.)

Omaohjaajan tavoitteisiin ja tehtäviin kuuluu myös tiimityötaidot, oman nuoren asioiden hoitaminen sekä nuoren kasvun tukeminen, tai siihen puuttuminen, perhekodin yhteisten linjojen mukaisesti. Omaohjaajan tulee aktiivisesti etsiä ja löytää nuorelle sopivia tukimuotoja jo pelkästään nuoren arkea tukevan harrastuksen voimin.

Perhekodin linjat pitää pystyä pitämään, mikä voi olla aika haastavaa, kun vanhemmat tietysti kertoo omia näkemyksiä miten pitäisi toimia. Vanhemmat monesti ajattelee aika paljon tunteella kun tulee ongelmia tai muita. (Henkilö 4.)

Jos omat työkalut ei riitä, omaohjaajan tehtävä on kysyä apua ensisijaisesti omalta tiimiltä tai huolehtia, että oma nuori pääsee esim. terapiaan. Täytyy ymmärtää mikä on nuorelle se paras tukimuoto, mutta niitä ei saa liikaa rakentaa siihen. (Henkilö 4.)

Arkiohjaajuus, että ohjaa nuorta harrastuksiin, motivoida koulunkäyntiin, saaha ihtiä koskevat asiat nuorelle tärkeäksi. Pienillä askelilla eteenpäin, pitää nähdä joka päivä se elämän rikkaus haasteista huolimatta. Pyritään sitä tunnepuolta eheyttään. (Henkilö 4.)

Haastatteluista ilmenee omaohjaajan suuri vastuu. Omaohjaajalle määräytyvät tehtävät muodostavat laajan kokonaisuuden, mikä herättää ajatuksia siitä, että onko vastuu jopa liian suuri yhdelle työntekijälle, joka kuitenkin ei ole töissä joka päivä. Tiedonkululla tiimin sisällä on suuri merkitys omaohjaajan onnistumiseen kaikkien asioiden hoitamisessa, joista hän on vastuussa. Yhteisen linjan merkitys tiimissä toimivien ohjaajien kesken korostuu omaohjaajuuden ja vastualueiden hoitamisen toimivuudessa.

Se että nuoren asiat on hoijossa ja hallinnassa ja että nuoren asioista tieto kulkee että tiimissä kaikki sitten pystyy toimimaan sen nuoren kanssa sillälailla niinku omaohjaaja ja kasvatusvastaava on ajateltu. Työtähän tehään kaikki mutta se vastuu, että missä nuoren kanssa mennään, on omaohjaajalla. (Henkilö 2.)

Omaohjaajalla on vastuu ja tietenki koko työtiimilläki, nuoren kokonaisvaltainen henkinen hyvinvointi, turvallisuus ja kasvu ja kehitys. Omaohjaajan olis hyvä hoitaa kaikki palaverit ja sopimuksiin liittyvät asiat, vaatehankinnoista ja muista lähtien. Se on niinku huoltasit työvuorossa omaa lastas, sitähan se on. Omaohjaaja voi vastuuttaa muita ohjaajia, mutta kun hän on itse työvuorossa niin kokonaisvaltainen vastuu on tällä kyseisellä ohjaajalla. Mutta sillonhan kun on vapaalla tai lomalla, niin voidaan vastuuttaa joku muu henkilö hoitamaan väliaikaisesti sitä omaa nuorta. (Henkilö 1.)

6.3 Hyvän ohjaajan ominaisuudet

Jokainen haastateltava osasi kertoa erilaisia ominaisuuksia, joista omaohjaajuudessa on hyötyä, nuoren kuin nuoren kanssa. Erilaisuus ja aitous koettiin vahvuuksina, sekä kyky avoimeen ja rehelliseen vuorovaikutukseen. Oman persoonan vahvuuksien esille tuonti, niiden käyttäminen työkaluina, kyky empatiaan ja positiivisten asioiden löytäminen arjessa nuoren kanssa nähtiin tärkeänä. Johdonmukaisuus koettiin merkittävänä ominaisuutena muun muassa lupausten pitämisen suhteen nuorelle sekä kykyyn organisoida omaa työtään. Edellä mainitut ominaisuudet koettiin olevan avuksi luottamussuhteen muodostamisessa.

Aito ihminen. Sellasen on helpompi luoda luottamussuhde nuoren kans. Täytyy osata erottaa oma elämä ja työelämä. Hyvä pitää olla organisoimaan ja tosi hyvät ihmissuhdetaidot, on niin paljon erilaisia ihmisiä kenen kans yhteistyötä tehdään.

Se on rikkaus, että ollaan erilaisia. On tärkeä, että pystyy asettamaan niitä rajoja, ku usein ne nuoret jotka tulee on hyvin rajattomia. Pitää pystyä olemaan vähä ikäyempiki aikuinen. (Henkilö 4.)

Pitää olla tyytyväinen nuoren kehitykseen, että kun se osaa petata petin, niin mun pitää iloita siitä yhdessä hänen kanssaan. (Henkilö 4.)

Se varmaan lähtee siitä että, tekee omana persoonana. Tavallaan omaohjaajuussuhetta luo syvemmäksi semmoset tietyt piirteet, johdonmukaisuus ja rehellisyys ja avoimuus, sillä nuorella täytyy olla luottamus ohjaajan sillä tavalla, että jos luvataan jotaki niin se pitää ja tavallaan johdonmukasuuteen liittyy se, että toimitaan sillä tavalla, että nuorelle ei tulis pettymyksiä omaohjaajan taholta. (Henkilö 2.)

Sen pitää olla semmonen hyvin mustavalkonen, rehellinen ja reilu ihmispersoonana. Pitää olla kuunteleva ja osittain empatiakykyinen, empatia – ja sympatiajuttu pitää olla tasapainossa, asioita pitää käsitellä enemmän empatiatasolla, et sä pystyt samaistumaan siihen mitä sun nuori yrittää sulle kertoo. Pitää olla semmosta rehellistä ja reilua, oikeeta lähestymistapaa. (Henkilö 1.)

Pitää olla oma ittesä, niillä lahjoilla mitä oot saanut, sää teet tätä työtä. (Henkilö 4.)

Hyvä ohjaaja on joissain määrin selvillä ammatinvalinnan motiiveistaan ja siitä, millaiseksi haluaa kehittyä. Kaikille taidoille on käyttöä lastenkodeissa ja perhekodeissa. Liikunnallinen lahjakkuus, käden taidot ja muun muassa laulu – ja soittotaito löytävät aina käyttöalueita. Kaikenlainen yhdessä tekeminen edistää lapsen käsitystä omasta itsestään. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 244.)

6.4 Luottamussuhde nuoren ja omaohjaajan välillä

Lastensuojelulaitoksessa työskentelevän ohjaajan tehtävänä on luoda suhde sijoitettuun lapseen ja oppia ymmärtämään häntä. Lapseen on oltava yhteydessä niin, että hän voi kokea löytäneensä luotettavan ja aidosti läsnä olevan aikuisen. Tällöin lapsella on mahdollisuus kokea hoitosuhde luotettavaksi, kokea kiintymystä tai riippuvuutta ja samaistua omaan hoitajaansa ainakin osittain. (Blumen & Nenonen 2012.)

Nevalanmäen perhekodilla koettiin luottamussuhde erittäin tärkeänä osana nuoren kasvussa ja kehityksessä kohti tavoitteita. Luottamussuhteen merkitys työssä ilmeni hyvin selkeästi ja herätti haastateltavissa paljon ajatuksia. Onnistuneita luottamussuhteita oli koettu useitakin, mutta myös omaohjaajan ja nuoren välisiä suhteita, joissa luottamus ei ollut päässyt parhaaseen pisteeseen.

Kaikkien kans sitä ei aina saa varsinaisesti. Siihen pyritään, että jututetaan mahdollisimman useasti ja ollaan kiinnostuneita nuoren asioista. Joskus se tulee ihan luonnostaan kun hoitaa nuoren asioita ja se alkaa oppimaan, että keltä kysyä omista asioista ja kuka ohjaaja tietää asioista eniten, miten esim. kotilomat menee. Pitkäjänteisyyttä ja kiinnostusta oman nuoren asioihin se vaatii. Pitää huomioida, kysellä esim. miten koulupäivä on mennyt. (Henkilö 3.)

Se on se, että molemminpuolin arvot alkaa kohtaamaan, esim. rehellisyys ja kunnioitus, niin vanhempien ja nuoren kans. Arkisissa toiminnoissa sä pystyt sen näyttämään ilman tikkaria antamalla, mitä on sydämellisyys. Siinä ei aina tarvita sanoja, se on vaan se et sä oot sen nuoren rinnalla, sä hoidat sen nuoren asioita, tutustut nuoreen ja perheeseen. Siläläilla se luottamus syntyy jos on syntyäkseen. Siinä on sitten se että luottamus voi rakoilla, koska asiat riitelee välillä ja se voi sitten olla kovan työn takana että saa sen luottamuksen takasi. (Henkilö 4.)

Luottamussuhde syntyy silleen että sä oot aito ja aidosti välität nuoresta ja sen nuoren asioista. Sä et voi näytellä semmoselle nuorelle, hätänuorelle, jolla on elämässä paljon ollut semmosia aikuiskontaktimenetyksiä ja muita. Verrattuna semmoseen ns. normaali nuoreen, luottamussuhteen aikaansaanti voi varmasti olla hyvin paljon vaikeempaa, kun on kovia taustoja ja on tullu pettymyksiä vuodesta vuoteen. Aito välittäminen, jos sä aidosti kuuntelet ja aidosti yrität nuorta jeesata niissä ihan alkupään pienissä asioissa. Pidetään kiinni niistä sovituista asioista, elikkä jos omaohjaaja lupaa jotain niin se on pidettävä. Siellä ei voi tulla pettymyksiä, jos sä lupaat käyttää sen hampurilaisella niin sä kans käytät sen siellä hampurilaisella. (Henkilö 1.)

Aitous, välittäminen, rehellisyys ja läsnäolo. (Henkilö 1.)

Sijoituksen kesto koettiin yhtenä selkeänä vaikuttajana luottamussuhteen muodostamisessa ja sen toimivuudessa. Hyvin luonnollista onkin, että pysyvyys erilaisissa ihmissuhteissa on tekijä joka aikaansaa luottamusta. Mitä lyhyempi sijoitus on ollut kyseessä, sitä heikommin omaohjaaja on saanut nuoreen keskusteluyhteyttä, joka olisi koettu tuottaneen hedelmää ja luomaan nuorelle tämän tarvitsemaa turvaa. Haastatteluissa ilmeni kuitenkin esimerkkejä sellaisistakin lyhyistä sijoituksista, joissa tavoitteisiin oli päästy ja tietynlainen luottamus nuoren ja omaohjaajan välille saatu. Jokainen sijaishuoltoon saapuva nuori kun on yksilöllinen ja jokaisella yksilölliset syyt sijoituksen tarkoitukseen. Kokemusta oli myös sellaisesta, että tavoitteisiin oli päästy toisen ohjaajan ja nuoren välille syntyneen luottamussuhteen ja omaohjaajatyön voimin.

Luottamussuhteita voi olla paljon erilaisia, on ollu semmosiaki nuoria jotka on ollu lyhyen aikaa sijotettuna, ettei oo ehtinykkää syntyä semmosta suhetta, mutta ollu semmosiaki jotka ollukki pitkään, mutta tavallaan henkilökemiat ei oo sillälaila kohannu, on pystytty tekeen hyvin yhteistyötä mutta nuorella on voinu se syvempi suhe olla jonku toisen ohjaajan kans. (Henkilö 2.)

Voi tulla onnistunu suhe vaikka luottamussuhetta ei syntyiskää, jos on omaohjaajapari mutta jos yksin oot, niin ei välttämättä päästä tavoitteisiin. (Henkilö 2.)

Sijotuksen kestolla paljon merkitystä. Ei lyhyillä, niinku kuukauden eikä ihan kolmenkaa kuukauun sijoituksilla millään muotoa saaha semmosia suhteita, niinku esim. monta vuotta talossa olleitten nuorten kans. Sehän tässä työssä on muuttunu viimevuosien aika-

na, että pitkiä sijoituksia ei enää hirviän paljoa tehdä ja siinä mielessä se omaohjaajatyön kuva on muuttunu, että nuoret saattaa vaihtua tihiään eikä välttämättä niin syviä suhteita voi syntyä. (Henkilö 4.)

6.5 Perheen merkitys omaohjaajatyössä nuoren rinnalla

Perheen merkitys lapselle ja nuorelle on luonnollisesti tärkeä. Lapsen tullessa taloon, on tietyllä tapaa selvää, että lapsen mukana tulee perhe, vaikka vain yksi perheenjäsen sijaishuoltoon asumaan päätyisi-kin. Omaohjaajan tehtävänä on muodostaa suhde myös sijaishuoltoon saapuneen lapsen perheeseen. Haastattelemani työntekijät kokivat perheen suurena tekijänä lapsen kasvun ja kehityksen rinnalla.

Siinäki on sillä luottamuksella suuri merkitys, että minkälaisen suhteen saat sinne vanhempiin ja minkä verran oot yhteydessä. On semmosia tilanteita ja mullaki ollu semmosia nuoria, jotka on yrittäny kaikin keinoin sitä vanhemman ja perhekodin yhteistyötä saaha hankalaksi. Mutta kun on ollu sinne vanhempaan jo pitkäaikainen ja hyvä suhde ja tieto kulkenu kokoajan, niin vanhempi parhaimmillaan luottaa täysin ja antaa meille sillä luottamuksellaan työkalut. Mutta sitte on toisinki päin, että nuori saa pyöritettyä semmosia ehkä epävarmempia vanhempia meitä vastaan. (Henkilö 2.)

Sijaishuoltoyksikön työntekijä on vähä niinku puun ja kuoren välissä, nuoren ja vanhempien välissä, se on semmonen ns. asiamies. (Henkilö 1.)

Perheen merkitys korostuu haastatteluissa vahvana tekijänä ja vaikuttajana omaohjaajan ja nuoren välisessä suhteessa. Perheen merkitys sijaishuollossa olevan nuoren kasvunpolun rinnalla on luonnollisesti suuri. Perheen ja vanhemmuuden vaikutus koettiin haastatteluissa yksilöistä riippuen, niin positiivisena kuin negatiivisenakin. Usein perhekodille saapuva nuori voi tulla hyvin rikkonaisesta kodista, joka myös tarvitsee apua ja tukea. Omaohjaajatyössä on tärkeintä lapsen etu ja aina lapsen etua ei aja perheen osallisuus. Tuolloin omaohjaajatyö voi käydä raskaaksi ja vaativaksi, kun omaohjaaja joutuu väyläksi nuoren ja perheen välille. Yhteisen kielen ja näkemyksen löytäminen ei aina ole niin yksinkertaista. Omaohjaajan nähdessä asiat laajempaan kokonaisuutena ennaltaehkäisevän ja kuntouttavan työn merkityksen kannalta, puolestaan perhe ja nuori voivat elää liikaa hetkessä ja sen hetken tunteiden varassa. Edellä mainituista vastoinikäymisistä huolimatta omaohjaajan tulee rakentaa ja ylläpitää siltaa nuoren ja kodin välillä.

Kodin ja perhekodin yhteistyö, omaohjaaja on se avainhenkilö ja vähimmäisvaatimus on, että soitetaan kerran viikossa kuulumisia. Tarkotus päästä siihen pisteeseen, että vanhemmatkin kertos asioita omasta lapsestaan, niitä avainjuttuja koska he on asiantuntijan roolissa siinä. Perhe pitää pitää mukana siinä. Perhe pitää tulla kuulluksi. (Henkilö 4.)

6.6 Verkostotyö

Yhteydenpito eri verkostoihin on laaja osa omaohjaajan työtä. Jokainen nuori on yksilöllinen ja jokaisen nuoren ympärille on voinut jo ennen sijaishuoltoon päätymistä rakentua laaja verkosto yhteistyötahoja. Tärkein verkosto on koti.

Omaohjaajan pitää olla yhteydessä kotiin, joskus se voi tarkoittaa kahtaki kotia, kun on eronneet vanhemmat. Kouluun pitää pitää yhteys. Yhteydenpitoon menee aika paljon aikaa ja se vaatii joskus enemmän, kun se ei oo yhtä luontevaa ku nuoren kanssa jutteleminen. (Henkilö 4.)

Yhteistyötä pitää tehdä moneen paikkaan, paljon on verkostoja joihin täytyy pitää yhteyttä, tärkeimpänä omaiset, vanhemmat, sosiaalityöntekijä, koulu, terveydenhuollon asiakkuudet, esim. nuorisopsykiatria. (Henkilö 2.)

Lapsen tasapainoisen kehityksen turvaamiseksi, sijaishuoltopaikka toimii aktiivisesti yhteistyössä lapselle läheisten ihmisten ja lapsen kanssa työskentelevien ammattilaisten kanssa. (Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 2005, 25.)

Yhteistyö ja tiedonkulku myös työyhteisössä on tärkeää. Haastatteluista nousi esiin työntekijöiden välille muodostunut luottamus. Nähtiin tärkeänä, että omaan tiimiin pystyy luottamaan ja näin ollen lähtemään vapaapäivän viettoon, ilman että oman nuoren asiat jäisivät huolettamaan. Luottamaan siihen, että muu tiimi on vastuussa sillä aikaa, kun on itse esimerkiksi lomalla. Eri tiedonkulkuväylien kuten Nappula, käyttäminen nousi esiin. Kirjaukset nuoresta on yhtenä apuna pysyä nuoren asioissa perillä, oli omaohjaaja töissä tai ei.

Muilla ohjaajilla on iso merkitys, kun ei aina ite oo paikalla. Tosi tärkeää, että olis kaikilla hyvä yhteistyöhenki. Kun et oo paikalla, niin voit jättää ohjeita muille miten toimia oman nuoren kans, mitä asioita on hoidettavana. (Henkilö 3.)

Aika paljon soitellaan, tai laitetaan viestiä toisten ohjaajien kesken, huolehditaan tiedonkulusta, jos jää vaikka vapaalle. (Henkilö 3.)

Sitten on Nappula-järjestelmä, olis tosi tärkeä että jokainen joka vuorossa kirjais joka päivä jotain, että tietää sitten aina miten nuorella mennyt. Sitä pitäis tehostaa ja olis tärkeä, että ohjaajilla olis se aika, että kirjottaa niitä juttuja, vaikka se tuntus turhalta. Pyritään siihen että kaikki toimii niitten raameissa, mitä omaohjaaja ja kasvatusvastaava on ajatellu. (Henkilö 3.)

Olis tärkeä, jos vaikka on viikon pois, niin sillä välin muut kunnioittaa sitä omaa tehtyä työtä ja toimis sen mukaan ja ylläpitäis esim. yhteydenpitoa vanhempiin ja sosiaalitoimeen. (Henkilö 3.)

Lastensuojelun kannalta on keskeistä, saadaanko nuoren ja hänen läheistensä sekä nuoren kanssa toimivien muiden aikuisten välille sellaiset yhteydet, että löytyy hyviä voimavarojen yhdistelmiä. Verkoston toimien voi löytyä ideoita ja ratkaisuja, jotka erillisinä eivät saisi aikaan yhtä hyvää tulosta nuoren kannalta. (Puonti ym. 2004, 214.)

6.7 Omaohjaajan tuen kantavuus

Yhdeksi vaikuttavaksi tekijäksi tuen kantavuuteen nousi omaohjaajan persoona ja sen työkaluna käyttäminen työssä nuoren kanssa.

Luulen, että ohjaajista semmoset isommat persoonat vaikuttaa enemmän ja varsinkin jos nuoren kans jollain tavalla otetaan yhteen, niin siinä syntyy vahvaki side. (Henkilö 3.)

Periksiantamattomuus, johdonmukaisuus ja määrätietoisuus olivat ominaisuuksia, joiden avulla nuoren kasvunpolun tukena oleminen koettiin kantavana voimana. Omaohjaajan panos ja kiinnostus omaan työhön nähtiin merkittävänä vaikuttajana tavoitteisiin pääsemisessä.

Luottamussuhde ja kunnioitus syntyny suurimpaan osaan nuorista oman työn aikana, kaikkien nuortenhan kohalla ei oo voinu onnistua. Kun on antanu sille nuorelle mahdollisuuden nähä semmosta normaalia elämää, niin se palkinto voi tulla siellä myöhemmin, esim. kolmekymppisenä kun siellä on se siemen. Tämä on se syy siihen, että tätä työtä on jatkettu, kun sen tietää, että siellä on se siemen ja se on juurtumassa siellä. Se, että nuori on saanu elää semmosessa maailmassa missä on annettu mahdollisuus käydä koulua, harrastaa, olla päihteettömästi. Vaikka se nuori on voinu nähäkki, että tämä on ollu huono paikka hänelle, niin me tietään ettei hänellä oo ollu mitään hätää. (Henkilö 4.)

Mitä varhaisemmassa vaiheessa puuttuminen on tehty, tai mitä pidempään yhteistyö nuoren kanssa on jatkunut, sitä parempiin tuloksiin on päästy.

Kyllä omaohjaajuus toimii, varsinki, ku nuori on pitemmän aikaa ja ku nuori ymmärtää sen, että varsinki käytännön asiat hoietaan omaohjaajan kautta. Jokaisen omaohjaajan panostuksesta kiinni, kuinka paljon panostaa nuoren asioihin. Panos on hyvin tärkeä. Pa-laute mitä on tullu nuorilta jälkeinpäin, jos on nähny vapaa-ajan merkeissä, niin siellä huomaa, että tulee jutteleen ja kerton miten menee, vaikka eivät asiakkaana enää oookkaa ja minusta se on semmonen merkki, että edelleen on semmonen suhe, että pystyy tulla jutteleen asioista. (Henkilö 2.)

Semmonen juttu on tullu seleväksi, että kun puuttuminen on tehty ala – tai yläasteiässä, niin tulokset on loistavia, silloin sijotukset on saattanu olla vuodesta kolmeen vuoteen. Sillon on saatu oikiasti se ymmärrys nuorelle, siinä on monesti perheen tila vakautunu, silloin on tulos ollu loistava. (Henkilö 4.)

Omaohjaajasuhteessa nuori voi saada henkilökohtaisia korjaavia kokemuksia, joiden avulla hänen perusluottamuksensa paranee. Merkittäviä ovat toistuvat korjaavat kokemukset, joita tapahtuu jokapäiväisissä arjen tilanteissa. Korjaava kasvatustyö edellyttää pitkäkestoista sitoutumista, jotta lapsen usko aikuisiin voi palata. Tärkeää on, että pystytään kohtaamaan lapsen henkilökohtaiset odotukset ja tarpeet. (Blumen & Nenonen 2012.)

Korjaavat kokemukset ja perusluottamuksen parantuminen ovat tekijöitä, joita saatuaan nuori voi ne muistaa vielä pitkäänkin ja hyödyntää niitä oman elämän rakentamisessa. Positiiviset kokemukset ja muistot turvallisesta aikuisesta, ovat osa kotiutuvan nuoren sijoituksen aikana hankittuja eväitä.

6.8 Omaohjaajuuden haasteet ja kehittämisen tarpeet

Haastatteluista nousi esiin haasteita, jotka keskittyivät muunmuassa kärsivällisyyteen ja empatian löytymiseen vaikeuksien keskellä. Haasteissakin esiin nousi aito luottamussuhde ja sen muodostamiseen vaikuttavat tekijät, kuten henkilökemiat. Milloin voi olla varma että nuori pystyy kertomaan vaikeita asioita?

Semmonen mitä pitäis saaha itellääki lisää, on semmonen pitkämielisyys ja kärsivällisyys, tavallaan pitäis olla semmonen, että jaksais kuunnella vaikka tuntuski, että nyt nuori jauhtaa ihan soopaa ja olla jonki verran semmonen ymmärtävämpi. Itä oon niinku sanoin, suoraviivanen ja semmonen jämpälin linjan kasvattaja, että heleposti tavallaan se pehmeys hukkuu sinne, nuoret kuitenkin tarvii semmosta ymmärtämistä, niinku sanotaan rajoja ja rakkautta, myöski sitä pehmeää puolta omaan työhön. (Henkilö 2.)

Se kokonaisvaltainen toiminta ja sen aidon luottamussuhteen rakentaminen. Monesti se voi jäähä sille tasolle, että nuori kokee sen perhekodin sijaiskasvattajan kuitenkin tietyllä tapaa semmoseksi, että se on vastapuolella, ettimässä nuoresta vikoja, se on kirjaamassa niitä ja viemässä näitä negaatioita eteenpäin vanhemmille ja sosiaalitoimeen, nuorethan kokee sen näin, eikä niin päin että ihan oikeesti tuo ihminen haluaa aidosti jeesata mua ja välillä siksi tulee niitä pettymyksiä joissain asioissa, mutta ne on niitä kasvattavia juttuja. Se että saatko sen luottamussuhteen, sen nuoren auki, pääsetkö sä niihin kipeihin asioihin. Omaohjaajan rooli on siinä mielessä tärkeämpi, ku muun ulkopuolisen tahon sille nuorelle siinä sen elämässä. Siellä voi olla niin kovia tunnelukkoja, tunnesolmuja, ettei niitä kukaan terapeutti tai muu saa auki, mutta se omaohjaaja voi sillä omalla persoonallaan ja empatian ja sympatian osaamisella päästä siihen pisteeseen, että nuori alkaa oksentamaan sitä pahaa oloaan pois. Sillonhan me ollaan oikeesti hyvin pitkällä. Se on se suurin haaste, että saahaanko me se nuori aidosti auki vai ei. (Henkilö 1.)

Arvostus ja aito kiinnostus omaa työtä kohtaan, nousi haastatteluista esiin. Työn tekeminen koko sydäimestä nähtiin tärkeänä tekijänä vaikeammista ajoista selviämiseksi. Nuoret voivat aistia aikuisen tunnetiloja ja läsnäolon aitoutta. Poissaoleva ja väsynyt aikuinen ei herätä luottamusta nuoressa. Työn arvostamisesta ilmeni haastatteluissa seuraavaa:

Vaikeinta se, että sää jaksat päivästä toiseen kannatella sitä, kun puhutaan vaativan tason korjaavasta kasvatustyöstä, niin loppupelissä se että lähetään myötäilemään ja kotiuttaa sitä nuorta ja annetaan mahdollisuuksia, niin sehän on tosi mukavaa. Mutta sitte ku mennään siihen, että tehään sitä korjaavaa kasvatustyötä, asioita selvitetään, ja just annettu luottamusta, ollaan kaikki toiveikkaita, että nyt lähti hyvään suuntaan, ja ei mee ku kaks viikkoa, niin kaikki on jopa enempi sekasi, ku puoli vuotta sitte ja se sotku pitäis taas aukasta, niin mistä saa taas ne voimavarat. Ettei tuu se tunne, että tässä tämä oli, ihan sama, mä en jaks enää. Tämmösiä ei sais tulla, vaan ku sä tuut töihin, niin älä anna tunteille valtaa, vaan lähe ammatillisesti hoitamaan sitä hommaa. Älä ota henkilökohtaisesti, nuoren kasvu oli kesken. Sillä lailla sitä jaksaa, ja ku ei vie kotia niitä asioita. Pitää olla vastapainoa, ei saa olla liian pitkiä työputkia. Sillälailla se pääkoppa pysyy tasapainossa. Ja se, että ajattelee niin, että mä saan olla se tukihenkilö tämän nuoren asioissa, mulle uskotaan tää kasvatus. Se on todella iso juttu, puhutaan ihmisestä, sen hengestä, sen tulevaisuudesta, se on uskottu meidän käsiin. Pitää arvostaa sitä mitä me tehään, pitää arvostaa sitä omaa työtä. (Henkilö 4.)

Muutamit lapset ja nuoret ovat todella taitavia lohkomaan sijoituspaikan aikuiset hyviin ja pahoihin niin, että se vaikuttaa työryhmän toimintaan. Silloin on erityisen tärkeää käsitellä asiaa yhdessä esimerkiksi työryhmän kokouksissa. On tapauksia, joissa työntekijän valmiudet, kokemus ja kypsyys eivät riitä auttamaan vaikeahoitoista lasta. Pahimmassa tapauksessa on umpikuja ja negatiivinen kierre, jossa lapsi näkee omaohjaajan huonona ja kelvottomana, josta omaohjaaja voi väsyä ja turhautua. Tällöin omaohjaajan voi olla vaikea löytää omasta ohjattavastaan mitään myönteistä. Seurauksena on usein tunnekyllämyä rajojen asettamista ja kasvattamista. (Sinkkonen & Tervonen- Arnkil 2015, 242.)

Haasteisiin ja vaikeampiin aikoihin vaikuttaa omaohjaajatyön monet tavoitteet ja tehtävät. On kyse laajan osaamisalueen hallinnasta, kun puhutaan yhteistyön sujumisen ylläpitämisestä niin nuoreen, tämän perheeseen ja kaikkiin eri tahoihin, jotka ovat osana nuoren elämää. Yhteistyö oman työyhteisön jäsentenkin kesken vaikuttaa työntekijän jaksamiseen. Kohdatessa haasteita esimerkiksi nuoren ja vanhemman välillä olevana väylänä, on tärkeää saada tukea omalta tiimiltä.

Omaohjaajan vastuun jakaminen nähtiin hyvänä asiana, vastuun ollessa joskus liian suuri. Vapaapäivät, lomat, mahdolliset sairauslomat, työvuorolistojen ja työtuntien jakautuminen työntekijöiden kesken koettiin vaikuttavan omaohjaajatyön vastuualueiden hoitamiseen tai hoitamisen mahdottomuuteen. Nuorella olisi joissain tapauksissa parempi olla kaksi omaohjaajaa, jotka yhdessä tiiminä hoitaisivat

nuoren asioita. Joillain tapauksilla tarkoitettiin haastavampaa nuorta kuten esimerkiksi aggressiivinen nuori tai haastavampaa perhettä kuten esimerkiksi varsin rikkonainen perhe. Omaohjaajan vastuun keventämisestä heräsi seuraavanlaisia ajatuksia.

Omaohjaajan vastuun keventäminen, ettei kaikki jäis omaohjaajan hoidettavaksi, ettei kotoa käsin tarvis hoitaa, vaan toiset hoitais asioita sillon, että joitain asioita, niinku vaikka nuorelle eri aikojen varaamisia voi tehdä muutkin. Olis tärkeä, että nuorella kuitenkin olis kaks omaohjaajaa, joista kumpiki aina tietäs missä mennään. (Henkilö 3.)

Varmasti on aina kehitettävää, niissä millä sitä omaohjaajuutta toteutetaan, mitkä työvälineet kelläkin on, millä kokoonpanolla tehhään sitä työtä. Minun mielestä niillä haastavilla nuorilla sais olla kaks ohjaajaa. (Henkilö 2.)

Olis hyvä, että olis vakituinen tiimi, että nuoret jakautus tasasesti ja kaikilla vastuunkantajilla olis täyet tunnit töissä ja sitä kautta se omaohjaajan tontti hoituis kaikilta kokonaisvaltaisesti. (Henkilö 4.)

Oman itsensä jatkuva kehittäminen ja koulutuksiin osallistuminen nähtiin tärkeänä. Ajatus omaohjaajan perehdytyskansiosta heräsi, sellaista Nevalanmäen perhekodilla ei vielä ole. Omaohjaajuus on tärkeä osa perhekodin toimintaa. Mahdollisten uusien työntekijöiden aloittaessa, olisi omaohjaajuuteen heti hyvä perehtyä, vaikkei vielä alussa omaohjaajan saappaisiin hyppäisikään. Omien vahvuuksien rohkeasti esille tuominen oli toivottua, koska kunkin työntekijän vahvuudet ovat tämän työkaluja omaohjaajatyössä.

Uusien työntekijöitten perehdyttäminen omaohjaajan tehtäviin, asian sisäistämisen pitäis tapahtua aika nopealla aikataululla. (Henkilö 1.)

Lähetään ihan siitä, että itse kouluttaa ihtiä. Kun on kaikenlaisia seminaareja, niin menee istumaan sinne. Kun sää ihtiä kehität, sun työkalupakkiin tulee työkaluja lisää, niitä tulee tiedon kautta, että sää tiität mistä on kyse ja miten pitäis toimia. Jotta Nevalanmäki olis mahdollisimman ammatillinen, siellä ois moniammatillinen tiimi. Kyllä aina on kehitettävää. Kokemuksien kautta. Tärkeä ois, että jokainen tois tiimiin sitä omaa vahvuuttaan, toteuttais sitä omaohjaajuutta omien vahvuuksien kautta. Joku voi olla esim. hyvä kitaristi, mutta ei välttämättä koskaan tuo sitä millään tavalla esille. (Henkilö 4.)

7 POHDINTA

Vastaukseksi tutkimusongelmaan ja sen muodostamiin kysymyksiin nousi selkeitä asioita. Kuinka omaohjaajuus toimii sijoitetun nuoren tukena kasvunpolulla Nevalanmäen perhekodin työntekijöiden näkökulmasta? Omaohjaajuus toimii nuoren kasvun tukena parhain tavoin, jos siihen annetaan mahdollisuus. Parhaan mahdollisuuden antavat pidempiaikaisemmat tukitoimet, eri verkostojen välisen yhteistyön sujuvuus, yhteisen kielen löytäminen, luottamussuhteen saaminen nuoren ja tämän perheen kanssa, vanhempien ja muiden yhteistyökumppaneiden luottamus omaohjaajaa ja perhekodin tiimiä kohtaan, sekä aito nuoren kohtaaminen ja halu auttaa. Omaohjaajuus voi olla toimivaa, vaikkei se parhaisiin tuloksiin johtaisikaan. Omaohjaajuus nähtiin toimivana ajoittaisesta luottamussuhteen muodostamisen vaikeudesta huolimatta. Syntyi nuoren ja aikuisen välillä aitoa luottamussuhdetta tai ei, nuori kuitenkin huomaa, että yksi sijaishuollon aikuinen huolehtii hänen asioistaan.

Haastattelujen pohjalta löytyi tarpeita omaohjaajuuden kehittämiseen. Yhtenä kehittämisen kohteena on määrittää omaohjaajuuteen sisältyvät tietyt toimintamallit, kuten omaohjattavien lasten tai nuorten määrä omaohjaajalle. Kahden omaohjaajan tiimityöskentelyssä vastuuta voisi jakaa. Tämä ei poistaisi tiimi – ja yhteistyön tärkeyttä koko työyhteisön kesken, mutta voisi selkeyttää asioiden hoitamista, jos omaohjaajat olisivat eri työvuoroissa ja sen myötä lasten ja nuorten asioista olisi useammin huolehtimassa ainakin toinen omaohjaajista. Kahden omaohjaajan käytäntö voisi antaa myös lapsille ja nuorille lisää turvallisuuden tunnetta, jos luottamussuhteita ei omaohjaajien lisäksi ole syntynyt muihin ohjaajiin. Olisiko kuitenkin syytä jakaa omaohjaajuutta ja vastuuta siten, että toinen omaohjaajista olisi päävastuussa? Omaohjaajuuden määrittäessä siten, että nuorella olisi vain yksi omaohjaaja, korostaisi yhden tärkeän aikuisen merkitystä yhteisössä, jossa ohjaajia useampi. Pysyvän ja syvän luottamussuhteen luominen ei välttämättä onnistu kahteen sijoituspaikan aikuiseen. Tämä pohdintani puoltaisi sitä, että nuorella olisi vain yksi omaohjaaja. Kuinka omaohjaaja voisi pitkällä vapaalla ollessaan luottaa siihen, että muut ohjaajat huolehtivat nuoren asioista sillä tavoin kuin hän on vapaalle lähtiessään ohjeistanut? Tiimityötaitojen vahvistaminen säännöllisin viikkopalaveroin edesauttaisi yhden omaohjaajan vastuun jakamista.

Tapa muodostaa luottamussuhde nuoreen vaihtelee luottamussuhteen muodostajien persoonallisuuden, vuorovaikutustaitojen tai niiden puuttumisen mukaan. Sijoitukseen päätyneen lapsen tai nuoren taustat, omat perhesuhteet, sijoitukseen johtaneet haasteet ovat isoja tekijöitä luottamussuhteen aikaansaamisessa ja sen laadussa. Uskon itekin, että aikuiset, jotka antavat itsestään enemmän ja menevät taidok-

kaasti nuoren lähelle, saavat helpommin aikaan luottamussuhteen. Kaikki aikuiset ja ohjaajat eivät kuitenkaan ole samanlaisia, eikä tarvitsekaan olla. Jokaisen sosiaali – ja terveysalan ammattilaisen on mahdollista positiivisten ja negatiivisten kokemusten myötä kehittää itseään ja vuorovaikutustaitojaan. Kun puhelias ohjaaja kohtaa hiljaisen nuoren, tällöin voi tarvita kykyä hiljentyä itseen. Hiljaisen ohjaajan kohdatessa puheliaan nuoren, on pyrittävä olemaan aidosti läsnä ja mukana keskustelussa.

Omaohjaajan ja omaohjattavan lapsen tai nuoren yhteistyötä suunnitellessa, olisi hyvä ottaa huomioon jokaisen persoonia ja vuorovaikutustaitoja. Tämä vaatisi sen, että pääsääntöisesti omaohjaajan määrittäminen nuorelle tapahtuisi vasta sitten, kun nuori olisi asettunut talon arkeen ja tullut ohjaajien kanssa tutummaksi. Voisiko nuori itse valita omaohjaajansa? Kysymystä pohdittuani, kallistun sille kannalle että ei. Lastensuojelulaitoksessa voi helposti syntyä ns. suosikki – ja inhokiohjaajia, samoin kuin esimerkiksi kouluissa opettajat helposti jakautuvat oppilaiden silmissä näin. Jos nuori voisi valita itse omaohjaajansa, kävisikö niin, että hauskimmat ja rennoimmat tyypit tulisi useammin kysytyksi? Epäilen, että juuri niin kävisi. Tällöin rennolle ohjaajalle kertyisi omia nuoria enemmän ja inhokille puolestaan vähemmän. Lopputuloksena olisi vastuun jakautuminen epätasaisesti, joka puolestaan voisi vaikuttaa työntekijöiden – ja työyhteisön kuormittuvuuteen sekä sijoitettuun nuoreen ja hänen kasvualustansa, turvallisuuden tunteeseen.

Omaohjaajuus on vaativa tehtävä. Haastattelujen pohjalta herää ajatus persoonan tärkeydestä omaohjaajatyössä. Uskon, että työn nuorten kanssa täytyy olla kutsumus, sitä täytyy arvostaa ja kunnioittaa, jotta työssä voi onnistua ja työn monista haasteista selvitä. Muuttuvan arjen ja tukea tarvitsevien nuorten yksilöllisten haasteiden keskellä, omaohjaajan täytyy löytää työstään kaikki positiivinen, mitä se voi sisältää. Omaohjaajatyö on tasapainottelua eri tahojen välillä, tärkeimpinä vanhempien ja heidän lapsensa välillä. Harva siihen pystyy, mutta ne joilla siihen taitoa löytyy, toivottavasti löytävät itsensä tekemästä töitä lasten ja nuorten parista, lastensuojelun alueilta, vaikkapa omaohjaajina.

Opinnäytetyön edetessä minulle vahvistui entistä enemmän omat arvot ja asenteet, jotka määrittävät minua sosiaalialan ammattilaisena. Omat vahvuudet ja heikkoudet selkiintyivät. Haastatteluissa käytiin läpi juuri niitä arvoja ja vahvuuksia, jotka ohjaavat minun työtäni. Niitä ovat muun muassa aito läsnäolo, oikeudenmukaisuus, kyky empatiaan sekä nuoren kunnioitus. Haastattelin erilaisia työntekijöitä, joiden yksilöllisyys ja kokemuksen tuoma ammattitaito korostui rauhallisissa haastattelutilanteissa. Olen aina halukas saamaan lisää tietoa ja oppia toisilta, tämä mahdollistui yksilöllisissä haastattelutilanteissa. Opinnäytetyön edetessä minulle vahvistui näkemys siitä, kuinka haastavaa omaohjaajan työ voi olla ja kuinka haastava työ mielestäni vaatii vahvoja tekijöitä. Työntekijöiden ominaisuudet vaikuttavat työssä jaksamiseen verkostotyön keskiössä nuoren rinnalla. Hyvä itsetunto, pitkäjänteisyys, joh-

donmukaisuus, joustavuus, kyky asettua toisen asemaan, vuorovaikutustaidot ovat onnistumisen avaimia.

Opinnäytetyössä hankittu teorian tieto syvensi jo käytännössä hankittuja tietoja ja taitoja. Sain lisää varmuutta siihen, että lapsen etu on aina tärkein, se ohjaa ja viitoittaa minun työtäni vaikeitakin tilanteita kohdatessa. Opinnäytetyöni aihe oli minulle itselleni tärkeä ja kiinnostava sekä ajankohtainen, joka vauhditti prosessin etenemistä ja motivoi minua. Käytännön ihmisenä koen, että työstäni tuli niin sanotusti minun näköiseni. Koen saaneeni asiat sellaiseen muotoon, että ne on lukijan helppo ymmärtää riippumatta siitä, onko kyseessä alan ammattilainen vai muuten aiheesta kiinnostunut. Olisin voinut lisätä opinnäytetyöhöni enemmän teorian tietoa, mutta työn edetessä ja haastattelujen avautuessa, halusin tuoda omaohjaajatyötä entistä enemmän konkreettiselle tasolle.

LÄHTEET

- Blumen, S. & Nenonen, L. 2012. Omaohjaaja – Luotettava ja lempeä huolehtija: Lasten kokemuksia lastensuojelun omaohjaajuudesta. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.
- Dunderfelt, T. 2016. Läsäoleva kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Fenwick, E. & Smith, T. 1994. Murrosiästä aikuisuuteen. Selviytymisopas nuorille ja heidän vanhemmilleen. The Survival Guide for Parents and Teenagers. Porvoo: WSOY.
- Jahnukainen, M. 2012. Lasten erityishuolto ja –opetus Suomessa. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Kaipio, K. 1999. Kasvattava yhteisö. Jyväskylä: Gummerus.
- Laaksonen, S. & Kemppainen, M. 2005. Oljista, risusta vai tiilestä?. Lastensuojelun Keskusliitto ry. Helsinki. Jyväskylä: Gummerus.
- Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Viitattu 22.4.2017.
- Mattila, K. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus
- Mikkola, M. & Helminen, J. 1994. Lastensuojelu. Jyväskylä: Gummerus.
- Määttä, K. 2007. Helposti särkyvää. Gummerus. Kirjoittajat ja Kirjapaja Helsinki. Jyväskylä: Gummerus.
- Mähönen, H. 2016. Lastensuojelun laitossijoituksen jälkeinen kotiuttaminen. Lapin yliopisto. Sosiaalityö.
- Nevalanmäen perhekodit Oy 2017. Saatavissa: <http://www.nevalanmaki.fi/fi/Etusivu.html>. Viitattu 22.4.2017.
- Niemelä, H. SOS-lapsikylässä – Uusi mahdollisuus. 1995. Ei painopaikkaa: Gummerus.
- Perttula, A. & Perttula, A. 2010. Nuorten aikuisten kokemuksia ammatillisen perhekodin vaikutuksista elämään. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.
- Puonti, A. Saarnio, T. & Hujala, A. 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi
- Räty, T. 2015. Lastensuojelulaki – Käytäntö ja soveltaminen. Porvoo: Bookwell Oy.
- Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 18. 2005. Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit. Lastensuojelun Keskusliitto ry. Helsinki. Jyväskylä: Gummerus.
- Sinkkonen, J. & Tervonen- Arnkil, K. 2015. Lapsi uusissa oloissa. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim
- Törrönen, M. 1999. Lasten arki laitoksessa. Helsinki: Helsinki University Press.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. PS-kustannus. Juva: Bookwell Oy.

OMAOHJAAJUUS SJOITETUN NUOREN RINNALLA NEVALANMÄEN PERHEKODISSA

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Teemat:

1. OMAOHJAAJUUS

- Mitkä ovat omaohjaajan tavoitteet?
- Mitä ovat omaohjaajan tehtävät?
- Mitä menetelmiä ja/tai välineitä omaohjaajalla on käytössään?
- Omaohjaajan vastuu?
- Mitä hyvältä omaohjaajalta vaaditaan?
- Kuinka monta nuorta yhdellä omaohjaajalla voi olla?
- Kuinka monta omaohjaajaa nuorella voi olla?

2. OMAOHJAAJAN JA NUOREN VÄLINEN YHTEISTYÖ

- Miten omaohjaajuus alkaa?
- Voiko nuori itse valita omaohjaajansa?
- Miten luottamussuhde syntyy?
- Miten luottamussuhdetta ylläpidetään?
- Millä tavoin nuoren vanhemmat vaikuttaa omaohjaajan ja nuoren väliseen yhteistyöhön?

3. OMAOHJAAJUUDEN KEHITTÄMINEN

- Mikä omaohjaajuudessa on helpointa?
- Mikä vaikeinta?
- Mitä haasteita omaohjaajan työssä on?
- Miten omaohjaajan työtä voisi kehittää?
- Millainen on hyvä omaohjaaja?